

TC
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK SİNEMASI VE PLASTİK SANATLAR:
1990 SONRASI İSTANBUL'UN KÜLTÜR YAŞAMINA BAKIŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Batu DURU

Anabilim Dalı: Sanat Yönetimi
Programı: Sanat Yönetimi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Nüket GÜZ

HAZİRAN 2008

ÖNSÖZ

“Türk Sineması ve plastik sanatlar: 1990 sonrası İstanbul’un kültür yaşamına bakış” adlı tez çalışmam süresince desteklerini, kuramsal alandaki engin birikimlerini ve hayat tecrübelerini benden esirgemeyen ve sonsuz bir sabırla¹ beni motive eden başta çok değerli hocam ve tez danışmanım sayın Prof. Dr. Nükhet **GÜZ**’e, Türkiye ve Dünyadaki film festivallerinin kültürel ve akçasal yapısı konusunda beni yönlendiren sayın Prof. Dr. Simten **GÜNDEŞ**’e, sanat tarihi ve gerginlikle baş etme (ki çoğunlukla benim yarattığım ya da benim yüzümden çıkan) konusunda bana yeni ufuklar açan sayın Doç. Dr. Mehmet **ÜSTÜNİPEK**’e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Yrd. Doç. Dr. Seher **ER** ve Öğr. Gör. Hale **TENGER**’e, tezimde biçim ve mantık hatalarının en aza indirilmesi için verdikleri yoğun emek için ne kadar teşekkür etsem azdır.

Tüm yaşamım boyunca beni destekleyen sevgili annem **F. Gülseren Köksal**’a ve 4 yıldır çalıştığım Sanat ve Tasarım Fakültesi sayesinde kazandığım küçük aileme; sebep olduğum onca zahmete karşılık her sabah beni gülümseyerek karşıladıkları için sonsuz teşekkürler...

Haziran 2008

Batu DURU

---

¹ “Sonsuz” kişisel vurgumdur ve kişisel bir temenni olarak kullanılmıştır.

İÇİNDEKİLER

Önsöz	i
İçindekiler	ii
Kısaltmalar	iv
Tablo Listesi	v
Şekil Listesi	vi
Özet	ix
Abstract	xi
1. GİRİŞ	1
2. KÜRESELLEŞME- SANAT İLİŞKİSİ VE İSTANBUL	3
2.1. Kentsel Dönüşüm ve Kültürün Özelleşmesi	3
2.2. Türkiye’de Kentsel Sorunların Kaynakları	5
2.3. İstanbul’da Kentsel Dönüşüm ve Kültürün Özelleşmesi	6
2.3.1. Küreselleşme Sürecinde Kentlerin Dönüşümü: İstanbul Örneği	6
2.3.2. Oryantalizm, Çokkültürlülük ve İstanbul’un Sanat Üzerinden Tanımlanan Yeni Kimlikleri	14
2.3.3. Kültür Sermayesi ve İstanbul’da Kültür Sermayesinin Oluşumu	18
2.3.4. İstanbul’un Dünya Kültür ve Sanat Piyasasına Girişi	21
2.3.5. Festivalcilik ve İstanbul’da Kentsel Dönüşüm	25

3. İSTANBUL FESTİVALİ, TARİHÇESİ VE 1973'TEN GÜNÜMÜZE TÜRKİYE'DEKİ KÜLTÜR ENDÜSTRİSİNDEKİ YERİ	27
3.1. İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı	27
3.2. İstanbul Festivali	27
3.2.1. Uluslararası İstanbul Film Festivali	28
3.2.1.1. Festival İzleklerindeki Değişim, Yerellik- Küresellik ve Katılan Yerli Filmlerin Profilleri	37
3.2.2. İstanbul Tiyatro Festivali	38
3.2.3. İstanbul Müzik Festivali	41
3.3.4. Festival ve Sponsorlar	42
3.3.5. Festival ve Mekan: Estetize Edilmiş İstanbul	44
4. "İSTANBUL BİENALİ", TARİHÇESİ VE GÜNÜMÜZE KADAR OLAN EVRİMİ	46
4.1. İstanbul Bienali	46
4.2. Gerçekleştirilmiş Olan Bienallere Genel Bakış	47
4.3. Bienal İzleklerindeki Değişim, Yerellik ve Küresellik Kavramlarındaki Konumları	57
4.4. Bienaller ve Günlük Yaşamın Estetikleştirilme Projesi	57
5. SONUÇ	59
KAYNAKÇA	63
EKLER	65

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
FIAPF	Uluslararası Film Yapımcıları Dernekleri Federasyonu
İKSV	İstanbul Kùltür ve Sanat Vakfı
İMP	İstanbul Metropolitan Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi
İMKB	İstanbul Menkul Kıymetler Borsası

TABLO LİSTESİ

Tablo 1	İstanbul'un Sanat Üzerinden Tanımlanan Kimlikleri_____	18
Tablo 2	İstanbul Festivali Gelişim Tablosu_____	28
Tablo 3	İstanbul Film Festival Değerlendirmeleri_____	32
Tablo 4	Türkiye ve Diğer Ülkelerin Film Festivali için gerçekleştirdikleri Ortak Yapımlar_____	33
Tablo 5	Uluslararası film festivaline katılan Türk Filmlerinin yapım tarihleri_____	35
Tablo 6	Ödül Alan Türk Filmlerinin Dağılımı_____	36
Tablo 7	Festivale Katılan Türk Filmlerinin Sayısı_____	36
Tablo 8	Kent, Sanat ve Festival Şeması_____	45
Tablo 9	Bienallerde küratör dağılımı tablosu _____	55
Tablo 10	Bienaller ve İstanbul imgelerinin Dağılımı_____	56
Tablo 11	Bienaller ve Kültürlerarası İletişim Dağılımı_____	56
Tablo 12	Bienal Değerlendirme Tablosu_____	57

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1	Sinema Günleri 83' Afişi_____	28
Şekil 2	İstanbul Sinema Günleri 84' Afişi_____	29
Şekil 3	İstanbul Sinema Günleri 85' Afişi_____	30
Şekil 4	İstanbul Sinema Günleri 86' Afişi_____	30
Şekil 5	7. Uluslararası İstanbul Sinema Günleri Afişi_____	31
Şekil 6	8. Uluslararası İstanbul Sinema Günleri Afişi_____	31
Şekil 7	Uluslararası 1. İstanbul Tiyatro Festivali Afişi_____	39
Şekil 8	Uluslararası 2. İstanbul Tiyatro Festivali Afişi_____	40
Şekil 9	Uluslararası 3. İstanbul Tiyatro Festivali Afişi_____	40
Şekil 10	İstanbul Galata/ Boğaz ve Tarihi Yarımada/ Haliç Haritaları_____	45
Şekil 11	1. Uluslararası İstanbul Çağdaş Sanat Sergileri Afişi_____	47
Şekil 12	2. İstanbul Bienali Afişi_____	48
Şekil 13	Uluslararası 3. İstanbul Bienali Afişi_____	48
Şekil 14	4. Uluslararası İstanbul Bienali Afişi_____	49
Şekil 15	5. Uluslararası İstanbul Bienali Afişi_____	50
Şekil 16	6. Uluslararası İstanbul Bienali Afişi_____	50
Şekil 17	7. Uluslararası İstanbul Bienali Afişi_____	51
Şekil 18	8. Uluslararası İstanbul Bienali Afişi_____	52
Şekil 19	9. Uluslararası İstanbul Bienali Afişi_____	52
Şekil 20	10. Uluslararası İstanbul Bienali Afişi_____	54
Şekil 21:	'Evsiz Ev' Cildo Meireles modern mekan kullanımındaki sorunları ele alıyor. 9. İstanbul Bienali Antrepo 2 önü. Açık hava yerleşmesi._____	65
Şekil 22:	Şekil 21'deki çalışmanın dış görünüşü._____	65
Şekil 23:	“Rossija Oteli”, Markus Krottendorfer ' ın 9. İstanbul Bienali'nde Atatürk Kültür Merkezi gerçekleştirdiği yerleşme._____	66
Şekil 24:	Işık, Paul Chan 'ın 2005. 9. İstanbul Bienalinde 3. Antrepo'da gerçekleştirdiği video yerleşmesi._____	66

- Şekil 25:** “Kayıp Hayaller” **Didie Fiuza Faustion**’un Avrupa Birliği kültür ve enerji politikalarının eleştirisi yaptığı yerleştirme. 10. İstanbul Bienali, Atatürk Kültür Merkezi. _____ **67**
- Şekil 26:** **Vahit Tuna**’nın 5. İstanbul Bienali için yaptığı tüketen İstanbul’dan çarpıcı sahneler içeren video yerleştirmesinden açılış karesi. _____ **68**
- Şekil 27:** “Mistik Nakliye,” **Gülsüm Karamustafa** 1992’deki 3. Uluslararası İstanbul Bienali için tekerlekli metal sepetlerin içine yerleştirilen rengarenk yorganlardan oluşan Feshane gerçekleştirdiği yerleşkenin tanıtım ilanı. _____ **69**
- Şekil 28:** **Jonathan Barbrook**’un 10. İstanbul Bienal’i için yaptığı ve sokaklarda sergilenen savaş karşıtı provokatif afiş çalışmalarından biri (İsimsiz). _____ **70**
- Şekil 29:** **Jonathan Barbrook**’un 10. İstanbul Bienal’i için yaptığı ve sokaklarda sergilenen savaş karşıtı provokatif afiş çalışmalarından biri (İsimsiz). _____ **71**
- Şekil 30:** “Salıncaklar” **Buthayna Ali**’nin 10. İstanbul Bienalinde Atatürk Kültür Merkezi girişinde yaptığı Açık hava yerleştirmesi. _____ **72**
- Şekil 31:** Kendilerine Gün-İzi diyen bağımsız sanatçı grubunun 10. Uluslararası İstanbul Bienali Küratörü Hou Hanru'nun bienal katalogunda Atatürk ve Cumhuriyet'e değindiği yazısını protesto ettiği Atatürk Kültür Merkezi’nin dış mekanına yaptıkları yerleştirme. _____ **73**
- Şekil 32:** 11. İstanbul Bienali için tasarlanan ve Dünya basınına dağıtılan ilk afiş. _____ **74**
- Şekil 33:** 10 Bienalede ev sahipliği yapan ve en son restorasyonda geçirilip 2009 yılından itibaren İstanbul Kültür ve Sanat Vakfına ev sahipliği yapacak olan “Deniz Palas.” _____ **75**

Şekil 34:	Artık bir marka ve turistik bir görüğü haline gelen İstanbul Bienali için İKSV tarafından üretilen ve sergi mekanlarında satılan hediyelik eşyalar. _____	76
Şekil 35:	İstanbul 2010 kültür Başkenti için hazırlanmış afiş. Oryantalist bakış açımı en iyi gösteren örneklerden biri. _____	77
Şekil 36:	İstanbul 2010 kültür Başkenti için hazırlanmış afiş. _____	78
Şekil 37:	İstanbul 2010 kültür Başkenti için hazırlanmış afiş. _____	79
Şekil 38:	İstanbul 2010 kültür Başkenti' nin resmi logosu. _____	80
Şekil 39:	Serhat Köksal'ın 2010 Kültür Başkenti projesini eleştirdiği “gerilla projesi” adını verdiği çalışmalarından biri. Eser afiş olarak tasarlanmıştır. _____	81
Şekil 40:	Necdet Boyanay'ın uluslar arası ödüllü İstanbul Festivali afişi. _____	82

Enstitüsü	:	Sosyal Bilimler
Anabilim Dalı	:	Sanat Yönetimi
Programı	:	Sanat Yönetimi
Tez Danışmanı	:	Prof. Dr. Nükhet Güz
Tez Türü ve Tarihi	:	Yükseklisans – Haziran 2008

ÖZET

TÜRK SİNEMASI VE PLASTİK SANATLAR: 1990 SONRASI İSTANBUL’UN KÜLTÜR YAŞAMINA BAKIŞ

Batu Duru

Bu çalışmanın amacı İstanbul’un sürekli değişen kültür yaşamının son yirmi yılını bienaller ve film festivalleri üzerinden incelemektir.

Çalışmamızın giriş bölümünde amaç ve kapsam belirlenerek, Türkiye’deki kültürel sermayenin oluşum aşamaları, kurumlar ve kişiler düzeyinde incelenecektir.

Birinci bölümde Türk plastik sanatlar ortamının dünya sanat piyasasıyla buluşma noktası olan İstanbul Bienallerinin son 20 yılı incelenecektir. Başlangıcında günümüze geçirdiği değişimler ve İstanbul’un günlük yaşamı ve sanat piyasasıyla kurduğu ilişkiler irdelenecektir.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise İstanbul Film festivallerin tarihsel süreci incelenecek, Türk film piyasasının Dünya film endüstrisinde yer bulabilmesi için film festivallerinin yeri ve önemi incelenecektir.

Üçüncü bölümde İstanbul sanat piyasasının gelişimi, Dünya ve küresel iş ve sanat piyasalarıyla ilişkileri incelenecektir.

Çalışmanın sonuç bölümünde bienaller ve film festivallerinin İstanbul'u küresel sanat piyasasına açılması için ne anlam ifade ettiği, İstanbul dönüştürme gücüne sahip olup olmadığı ve halka inip inmediğine cevap verilecektir.

Anahtar Kavramlar: Kültür endüstrisi, küratör, bienal, film festivali, küreselleşme, kentsel dönüşüm, sponsorluk.

University : **İstanbul Kültür University**
Institute : **Institute of Social Sciences**
Department : **Art Management**
Programme : **Art Management**
Supervisor : **Prof. Dr. Nükhet Güz**
Degree Awarded and Date : **MA - June 2008**

ABSTRACT

TURKISH CINEMA AND THE PLASTIC ARTS: A SURVEY INTO THE CULTURAL LIFE OF ISTANBUL AFTER 1990S

Batu Duru

.

The purpose of this study is to observe Istanbul's continuously changing cultural life in the last twenty years with regards to the biennals and the film festivals.

In the introduction part of the study the aim and the concept will be determined and the stages of cultural wealth will be examined on institutions and individuals.

In the first chapter , the last twenty years of Istanbul's biennals in which Turkish plastic arts meet global arts market will be studied. The changes of plastic arts from past to today and the interrelation of daily life and arts market will deeply be investigated.

In the second chapter, the historical development of Istanbul film festivals and the place and the importance of film festivals will be analysed in order the Turkish film market to find a better place in the global film industry.

In the third chapter, the development of Istanbul's art market and its interrelations with global economics and art markets will be investigated.

In the last chapter of this study, it will be questioned what biennals and film festivals mean in order to open Istanbul's film market to global markets and if these festivals have the power of a transition to global film industry and whether they address to the public or not.

Key Concepts: Cultural Industry, Curator, Biennial, Film Festival, Globalization, Urban transformation, Sponsorship.